

Ladik Katalin

Kerub

(Részlet a *Vadhús* című készülő regényből)

Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii! Crrriii!

Az ajtócsengő szaggatott és éles hangja annyira megriasztott, hogy kezemből kiesett és apró szilánkokra tört a kristály borospohár. Feltápáskodtam a heverőről, és ajtót nyitottam. Az Üvegezónó állt az ajtóban.

(Mennyire megöregedett! – ez volt első gondolatom, amikor a Szerkesztónó ajtót nyitott. Ha nem lett volna kiírva a neve a fehér bejárati ajtajára, meg sem ismertem volna névrokonomat, ha az utcán szembe jön velem – annyira megváltozott a külseje.)

– Elnézést kérek a késésért – szabadkozott az Üvegezónó –, de itt, Budapesten, még mindig nehezen tájékozodom – hadarta, levegő után kapkodva.

(Persze, én is folyamatosan változom. Az ismeretlen városok kirakatablakai immár olyan nőt tükröznek vissza, akire a külföldi és idegen szobák magányában egyre gyakrabban rácsodálkozom. Nemcsak külsőmben, de viselkedésemben, a betegségekre való hajlamaimban is mindinkább anyámhoz hasonlítok. Zárkózott, önmagában őrlődő természetét és érzékenységét, zöld szemét, arccsontját, mély nyaki ráncait, visszereit, lúdtalpát, pajzsmirigy-rendellenességeit, ízületi és szívpanaszait, köhögési rohamait mind-mind felismerem magamon. Ahogy idősödöm, a fényképeken is felfedezhetők azok a jellegzetes közös arcvonások, amelyek kislánykori felvételeinken még nem voltak láthatók.

Tíz-tizenkét évvel ezelőtt, mikor legutóbb meglátogattam a Szerkesztőnőt Budapesten, még a Belváros egyik huszadik század eleji, aránylag jó állapotú épületének negyedik emeletén lakott a férjénél. Vajon mióta él itt, ebben a jobb időket látott, szintén század eleji, de lepusztult, jellegzetes körfolyosós, lakóépületté átalakított malomipari épületben? Ennek a helynek a szelleme a nem térbe jutásra, egyúttal időnkívüliségre utal, ahol káosz uralkodik. A szétvert deszkájú nagy, barna, utcai bejárati kapu tárva nyitva, kilincs nincs rajta, a kapualjban jobbra, a fal mentén tizenegy szemeteskuka sorakozik, közülük néhány felborítva és tartalma szétterítve a gyanúsán ragacsos kövezeten. A kapualj aránylag tágas, melynek falai, a lepergő barnásszürke vakolattal, együtt az elmúlt ötven-hatvan év lakóinak testi és érzelmi lenyomatait őrzi. A kétemeletes épület lépcsőházának egyetlen díszje a korabeli, kovácsoltvasból készült míves, fekete korlát. Kénytelen voltam a bokáig érő háztartási szeméten és hulladékon áthaladni és a balra nyíló zárt, körfolyosós udvarban megkeresni a Szerkesztőnő földszintes lakásának ajtaját.)

Ha nem tudtam volna előre, hogy az Üvegezőnőnek most kell érkeznie, nem ismertem volna meg, annyira megváltozott. Az ő arcán is meglepetés látszott, mikor meglátott engem. Hát igen... én is megváltoztam. Elvettem tőle bőröndjét, beljebb tessékeltem.

(Amíg a Szerkesztőnő beljebb tessékelte és leültetett, megfigyelhettem az arcát, és észrevettem, hogy a változás fércmunka volt csupán. Új arca mögött felfedeztem korábbi arcvonásainak töredékeit. Kettős expozíció. Az egyik átfedi, keresztezi a másikat, és nem tudni, melyik a jelenlegi, melyik a régi. Mindennek ellenére ez a nő mégsem az, akit az irodalmi hetilapnál, a versrovat szerkesztőjeként sok évvel ezelőtt megismertem. A haja is alaposan megritkult, és amikor megkérdezte, iszom-e teát, köhögés fogta el, és bizonyára vizelet-visszatartási gondja van emiatt, akárcsak anyámnak volt, és nálam is már megjelent. A látványtól balsejtelem fogott el. Úgy döntöttem, egyelőre nem árurom el látoga-

tásom igazi okát. A szobában paradicsomleves illata terjengett.)

Leült velem szemben, ellenfényben, háttal az ablaknak. Borral kínáltam, de csak vizet kért. Sokáig hallgattunk. Nézegettük egymást. Ziháló lélegzése és nyugtalan lelke között van-e összefüggés? kérdeztem magamban.

(Ami neked megfoghatatlan lélek, nekem sűrű fal. Megfoghatod-e a levegőt? Bizony mondom, meg. Csak amit hordoz, azt nem. Megiszod a bort és érzed a mámort. Megfoghatod-e a mámort? A lélek a bor. Ő hordozza a mámort.)

Miután megnyugodott a lélegzése, megszólalt:

– Hát igen, megváltoztam. Miként Ön is, kedves névrokonom.

– Ennyire lerí rólam? – kérdeztem kellemetlenül meglepődve.

– Majd ha kedve tartja, elmondja, mi történt magával, mióta nem találkoztunk – nyugtatott meg. Kézitáskájából egy vizes palackot vett elő és az asztalra tette.

Valóban, nem volt kedvem most beszámolni az elmúlt évek történéseiről. Inkább megkérdeztem, mi járásban van, milyen esemény hatására látogatott meg, olyan sok év után.

– Én most a Helyettesítő asszony vagyok – mondta. – Egy idő óta én helyettesítem névrokonunkat, a Művésznőt. Tegnap Visegrádon tartottam egy előadói estet, tavaly pedig Szigligeten. Készültek fényképek mindkét előadásról, és mindegyik csak egyszer adható elő – közölte velem tárgyilagosan.

1. Ladik Katalin: Kerub – performance, Visegrád, Expanzió, 2009. 08. 16.

2. Ladik Katalin: Kerub – performance, Visegrád, Expanzió, 2009. 08. 16.

Emlékszem, a Zebegényben tartott szerepléséről olvastam régen egy újságban, és a cikk szerzője nevezte el akkor találóan *Helyettesítő asszonynak* az Üvegezőnőt még a kilencvenes években, a jugoszláviai háború idején. Hogyan képes a helyettesítésre?

– Mint Ön is tudja, az évtizedek során sok írásos dokumentumot, fényképet és hanganyagot gyűjtöttem össze a Művésznőről – mondta, mintha kitalálta volna gondolatomat. – Bármennyire is megkeserítette életemet Újvidéken az ő jelenléte, meglepő módon mégis elveszettnek éreztem magam nélküle, amikor a háború kitörésekor hirtelen nyoma veszett. Ezért szántam el magam, hogy titokban helyettesítem. Nemrégén itt, Budapesten, a Petőfi Irodalmi Múzeumban helyettesítettem a Művésznőt.

Ez a hihetetlennek tűnő esemény hogyan kerülhette el a figyelmemet, tépelődtem magamban.

– Nagyon örülnék, ha elmesélné, hogyan helyettesítette a Művésznőt – kérleltem. Nem lepődött meg kérésemen, sőt, mintha már felkészülten várta volna, hogy beszámoljon erről az eseményről.

(Megharaptam a Szerkesztőnő kézfejét. Erre nem volt felkészülve. Elsápadt. Üzenetem a testén keresztül érkezett hozzá, mert a teste – legutóbbi találkozásunk óta – megbízható médiummá vált számomra.)

Időközben beesteledett, és homálybattyuk tornyosultak a szoba zugaiban, valamint köztem és az Üvegezőnő között. Arca homályrongyoktól lett foltos. Mélyet lélegzett és mintha sóhajtasával akarta volna szerteoszlatni a ránk telepedő sötét leplet, mesélni kezdett:

– Budapest belvárosában, a gyönyörű Károlyi-palota első emeleti, bordó színű és aranyozott mintás falú tükrös terme közepén, a pazar csillár alatt, fekete csipkeruhában és estélyi frizurával a villanyhajtású Singer varrógépemnél ülve, elmélyülten varrok és mintákat hímezek színes vászondarabokra. Ekkor belép a terembe egy középkorú, nyurga férfi, őszülő, vöröses hosszú haját copfba fonva, bőrdíjelt maga után húzva, és láthatóan meghökken, amikor a Művésznő helyett engem talál a pódiumom. Bátorítóan nézek rá, ő pedig tanácstalanságát leplezve bőrdíjelt matát, majd elhatározza, hogy nem csinál botrányt, és leül a pódiumon levő kis asztalhoz. Pontosan erre számítottam. Elővesz egy újságot, majd a cégkereső telefonkönyvet, az *Arany Oldalakat* lapozgatja. „Nem a szavak embere vagyok” – harsogja kitaratóan, de a szavai egyre inkább összezavarodnak. Én egyre nagyobb önbizalommal és vidáman hímezem, lyuggatom a lila, sárga és fekete vászondarabokat, miközben csicsergő madarakat ergetek ki a torkomból. Egy rózsaszínű vászondarabból kis tarisznyát készítettem. A férfi odajön hozzám, megkínál a kilyuggatott sajtjal. Elfogadom a sajtot, majd felállok, és beteszem a sajtot a tarisznyába, melyre egy stilizált, rombusz alakú, csinos pinát hímeztem. Egy pillanatig elgondolkozva állunk egymás mellett. Aztán a fal mellől felveszem a kézi fűrógépet. Odamegyek a férfi asztalához, és lyukakat fúrok

a telefonkönyvbe. Amíg én fúrok, a férfi a jegyzeteiből felolvass egy szöveget, majd elégedetten nézi, mit művelek. Kezében kecses, női legyező, azzal legyezi magát. Aztán átveszi tőlem a fúrógépet, folytatja a fúrást, én pedig felmutatom neki a többi színes, hímzett vászonpartitúrát, és sorban leénekelem azokat. Amikor a férfi végzett az *Arany Oldalak* fúrásával, kis, fallikus alakú elemlempájával bevilágít a lyukakba, közben elénekeljük a kilyuggatott telefonkönyvet. Én is előveszem a zseblámpámat, mélyen besüllyesztem a számba. Ő is szájába veszi az övét. A két magányos zseblámpa tudatalattink rejtett zugaiba világít. Befelé üvöltünk. Fénnyel a szánkban, erős érzelmekkel kezet fogunk. Hosszan tartó energiaáramlást érzek kettőnk között. A lehunytt szemű férfi arca fájdalmas. A férfi, akit Szkárosi Endrének hívnak, gurulós bőröndje után nyúl. Visszamegy oda, ahonnan jött.

3. Ladik Katalin – Szkárosi Endre: Diptichon performance, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2008. 10. 26.

4. Ladik Katalin: Diptichon performance, Petőfi Irodalmi Múzeum, Budapest, 2008. 10. 26.